herpy

GEKONY

Centralian rough knob-tail gecko

Nephrurus amyae

Krępy pustynny gekon z czerwonego serca Australii, z głową jak u buldoga, szorstką, kolczastą skórą i małą gałką na końcu ogona, którą macha podczas polowania. Jest największym z gekonów gałkoogonowych, żywi się owadami i dobrze czuje się w suchym, piaszczystym terrarium z wilgotną kryjówką.

Rodzina: Carphodactylidae

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**10-14 cm** długość od pyska do kloaki
Waga	**40-65 g**
Długość życia	**10-15 lat**
Aktywność	**W nocy**
Tryb życia	**Skalny i naziemny**
Środowisko	**Półpustynia i tereny skaliste**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**60 × 45 × 30 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-28 °C**
Miejsce wygrzewania	**30-32 °C**
Temperatura w nocy	**20-23 °C**
Wilgotność	**30-50%**
UVB	**Opcjonalne** Strefa Fergusona 1
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo, w parach lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**12-24 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Zniesienia w roku	**2-6**
Inkubacja	**80-100 dni** przy 27-29 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik III**
Załącznik unijny	**Załącznik C**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Nephrurus amyae to gekon gałkoogonowy, niepodobny do żadnych innych gekonów. Ciało jest grube i zwarte, głowa i oczy są duże w stosunku do reszty, a ogon ma zaledwie 1-2 cm długości i kończy się małą kulką, czyli gałką. Gekon macha nią, gdy czatuje na zdobycz. Skóra jest pokryta ostrymi guzkami, zwłaszcza na grzbiecie i udach, i w dotyku przypomina papier ścierny.

Gatunek został opisany dopiero w 1994 roku przez Coupera i Gregsona, a nazwę otrzymał na cześć córki Coupera, Amy. Miejscem typowym jest Winnecke Goldfields na północ od Alice Springs. Osiąga do 14 cm od pyska do kloaki i jest największym gatunkiem w rodzaju. Dorosłe zwierzęta ważą 40-65 g; samice są największe, a samce wyraźnie mniejsze i lżejsze. Ubarwienie dopasowane jest do pustynnego piasku i kamieni i waha się od kremowego przez łososiowe po czerwonobrązowe.

W terrarium jest odporny i spokojny, ale nie lubi brania na ręce. W dzień chce mieć spokój i wychodzi dopiero po zgaszeniu światła. Wtedy za to pilnie poluje i z przyjemnością można go obserwować przy słabej latarce. Przestraszony unosi się wysoko na nogach, otwiera pysk i chrapliwie szczeka, ale jest zupełnie niegroźny.

Występowanie i środowisko

Gatunek żyje w środkowej Australii, głównie w południowej części Terytorium Północnego wokół Alice Springs oraz na pustynnych obszarach na północ i zachód od miasta. Możliwe, że występuje również w najbardziej wysuniętej na wschód części Australii Zachodniej. Zasięg jest stosunkowo niewielki.

Dokładna granica nie została zbadana, dlatego obrys na mapie jest szacunkiem obejmującym środkową Australię, a zarejestrowane stwierdzenia pokazują, gdzie gatunek rzeczywiście widziano.

> **Naturalny zasięg:** Australia.

ŚRODOWISKO

Gekon zamieszkuje suche, kamieniste tereny i czerwone piaszczyste gleby z rozproszonymi krzewami i kępami traw, często w pobliżu skalnych urwisk i niskich pasm górskich. W dzień chroni się przed upałem w szczelinach, pod głazami i w płytkich norach, a po zmroku poluje na owady, pająki i inne drobne zwierzęta.

Klimat jest gorący i suchy, z dużymi wahaniami. Latem temperatura w dzień znacznie przekracza 35 °C, noce są łagodniejsze, a zimą zwłaszcza noce bywają zimne. Opady są skąpe i nieprzewidywalne, a wilgoć, której gekon potrzebuje, znajduje głęboko w kryjówkach. Zmiana między gorącym latem a chłodną zimą wyznacza roczny rytm zwierząt i jest ważna, jeśli mają się rozmnażać w niewoli.

Hodowla

TERRARIUM

Gatunek żyje na ziemi, więc liczy się powierzchnia dna, a wysokość jest niemal bez znaczenia. Dorosłe zwierzę potrzebuje co najmniej 60 × 45 × 30 cm (długość × szerokość × wysokość). Para lub samiec z dwiema samicami potrzebują co najmniej 60 × 60 cm powierzchni dna, a większe terrarium jest zawsze lepsze. W hodowli często stosuje się plastikowe pojemniki w regałach, ale urządzone pustynne terrarium daje o wiele więcej do oglądania.

Podłożem powinien być piasek o grubości 2-3 cm w suchej części. Zapewnij dwie-trzy kryjówki na zwierzę, np. z kory korkowej, sztuczne jaskinie skalne lub odwróconą podstawkę pod doniczkę. Gekon sam nie kopie głębokich korytarzy, ale chętnie korzysta z kryjówki przypominającej szczelinę skalną. Na jednym końcu umieść zamkniętą wilgotną kryjówkę, np. plastikowy pojemnik z otworem z boku i wilgotnym piaskiem. Służy ona podczas linienia, a później do składania jaj. Reszta terrarium ma być sucha, a dobre otwory wentylacyjne zapobiegają zastojowi powietrza.

TEMPERATURA

Utrzymuj w terrarium w dzień 24-28 °C oraz ciepłe miejsce o temperaturze 30-32 °C, np. z matą grzewczą pod jednym końcem lub małym halogenowym punktowcem, tak by zwierzę mogło samo wybierać. W nocy temperatura może spaść do 20-23 °C.

Choć to gatunek pustynny, dzień spędza w cieniu, a zbyt duże ciepło jest niebezpieczne. Zawsze musi być dostępny chłodny koniec poniżej 28 °C. Zwierzęta hodowlane potrzebują chłodnego zimowania, zob. rozdział o kojarzeniu. Mierz temperaturę cyfrowym termometrem zarówno w miejscu grzania, jak i w chłodnym końcu, a całe ogrzewanie steruj termostatem.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić 30-50 %, a większa część terrarium ma być sucha. Zraszaj lekko raz lub dwa razy w tygodniu wieczorem, żeby gekon mógł zlizywać krople z szyb i kamieni. Wiele zwierząt nigdy nie pije z miski, ale niska, stabilna miska nie zaszkodzi.

Najważniejsza jest wilgotna kryjówka, w której piasek przez cały rok utrzymuje się lekko wilgotny. Tu zwierzę linieje i tu samica składa jaja. Wymień piasek, jeśli zaczyna brzydko pachnieć lub pleśnieć.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gekon jest aktywny nocą i niewiele korzysta ze światła. Słabe oświetlenie UVB przez cały rok może jednak zwiększyć aktywność zwierząt i zapewnić pewniejszą gospodarkę wapniową, choć radzą sobie też bez niego, jeśli pokarm dostarcza witaminy D3. UVB jest więc opcjonalne, ale warte zaoferowania.

Użyj świetlówki T5 dla gatunków przebywających w cieniu (strefa Fergusona 1), np. 5 %, nad częścią terrarium, tak by zawsze był dostępny cień. Długość dnia dopasuj do pory roku: około 14 godzin latem, 12 godzin wiosną i jesienią oraz 8 godzin zimą. W nocy ma być ciemno, bez kolorowego oświetlenia nocnego.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Gekon jest żarłocznym owadożercą. Dorosłe zwierzęta dostają żywe owady trzy razy w tygodniu, najlepiej urozmaicony zestaw świerszczy, karaczanów, mącznika, zofobasa i jedwabników. Duże karaczany są często ulubionym pokarmem. Posiłek to zwykle 4-6 dorosłych świerszczy lub 1-2 duże karaczany. Nie wpuszczaj zbyt wielu owadów naraz, bo to stresuje zwierzę. Młode karm pięć razy w tygodniu.

Owady lekko oprósz wapnem z witaminą D3, raz w tygodniu podaj multiwitaminę i przed podaniem karm owady zieleniną. Samice po złożeniu jaj mogą schudnąć i potrzebują dodatkowego pokarmu. Ogon jest magazynem tłuszczu, a pełny ogon i nasada ogona świadczą o tym, że zwierzę ma się dobrze.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gatunek jest spokojny, ale nie lubi manipulacji. Bierz go na ręce rzadko i krótko, siedząc nisko, bo nie jest wspinaczem i może spaść. Trzymany zbyt mocno, wierzga lub szczeka. Nigdy nie chwytaj za ogon.

Zwierzęta zazwyczaj żyją ze sobą zgodnie, a samiec z dwiema samicami może przebywać razem latami bez walk. Mimo to nie łącz dwóch samców. Zwracaj uwagę na ugryzienia, utratę masy i zwierzęta, które cały czas się ukrywają, i rozdziel je, jeśli pojawią się niepokoje. W dzień gekon śpi w kryjówce i trudno go dostrzec przed zgaszeniem światła.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce są mniejsze od samic i, jak inne gekony gałkoogonowe, mają wyraźne zgrubienie u nasady ogona, gdzie znajdują się kieszenie hemipenisów, oraz pory przedkloakowe. Płeć można rozpoznać dość wcześnie, ale wymaga to lupy i zwierzęcia na tyle dużego, by szczegóły były widoczne.

Zwierzęta osiągają dojrzałość płciową w wieku 12-24 miesięcy i są w pełni wyrośnięte po około 18 miesiącach. Samice powinny mieć co najmniej 18 miesięcy i ważyć 45 g lub więcej, zanim zostaną dopuszczone do rozrodu, natomiast samce dojrzewają przy mniejszych rozmiarach. Dane te są słabo udokumentowane.

GODY I KOPULACJA

Aby rozmnażać się regularnie, zwierzęta muszą odczuwać pory roku. Zacznij w listopadzie, stopniowo obniżając temperaturę przez kilka tygodni. Następnie wstrzymaj karmienie, utrzymując ogrzewanie jeszcze przez tydzień, aby jelita mogły się opróżnić. Potem wyłącz ogrzewanie na tydzień, a zwierzęta przenieś do małych, przewiewnych pojemników z piaskiem i kryjówką w temperaturze około 10 °C, np. w nieogrzewanym pomieszczeniu. Połowę piasku utrzymuj lekko wilgotną, żeby nie wyschły. Po ok. sześciu tygodniach przenieś je z powrotem, podnoś temperaturę przez tydzień i wznów karmienie.

Kopulacja następuje najczęściej kilka tygodni po zimowaniu. Często najlepsze wyniki daje trzymanie par i trio razem przez cały rok. Pilnuj, by samiec nie był zbyt natarczywy, i rozdziel zwierzęta, jeśli samica jest zestresowana.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Ciężarna samica wyraźnie grubieje, a duże jaja widać przez skórę brzucha mniej więcej dwa tygodnie przed złożeniem. Prawie zawsze składa dwa jaja naraz, czasem tylko jedno, a jaja są duże w stosunku do niej.

Samica składa 2-6 zniesień w sezonie. Daj jej zamknięty plastikowy pojemnik z 7-8 cm wilgotnego piasku do składania jaj. Jeśli pojemnik jest przezroczysty, możesz zobaczyć jaja od spodu. Jeśli brakuje jej odpowiedniego miejsca, może zatrzymać jaja, co jest niebezpieczne. Przez cały sezon podawaj jej dużo owadów i wapna.

INKUBACJA

Ostrożnie przenieś jaja, nie obracając ich, do małego pojemnika z wilgotnym podłożem. Dobrze sprawdza się perlit zmieszany z wodą w proporcji 1:1 wagowo, np. 30 g perlitu i 30 g wody. Zaznacz górną stronę. Jaja w trakcie inkubacji wyraźnie rosną.

Utrzymuj w inkubatorze stałą temperaturę 27-29 °C. Wyklucie następuje po 80-100 dniach, w 27 °C po około 90 dniach. Czasami trwa to nawet 120 dni, więc bądź cierpliwy i nie wyrzucaj jaj zbyt wcześnie. Nie zbadano, czy temperatura decyduje o płci.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są przy wykluciu duże w stosunku do dorosłych; ich masa nie jest udokumentowana. Trzymaj je osobno w małych pojemnikach z piaskiem, kryjówką i małą wilgotną kryjówką w tej samej temperaturze co dorosłe. Wtedy masz pewność, że każde młode je i rośnie.

Podawaj małe owady oprószone wapnem pięć razy w tygodniu. Wzrost jest początkowo powolny, a młode osiągają pełne rozmiary dopiero po około 18 miesiącach. Często linieją, więc wilgotna kryjówka musi być zawsze dostępna.

Zdrowie i częste błędy

Gatunek jest odporny, a większość problemów wynika z niewłaściwej wilgotności, niewłaściwej temperatury lub niedoborów w diecie. Typowe błędy to:

- Zbyt mało wapnia i witaminy D3, zwłaszcza u samic składających jaja i młodych zwierząt. Prowadzi to do miękkich kości i drżenia.
- Resztki wylinki na palcach i wokół oczu, jeśli zwierzęciu brakuje wilgotnej kryjówki.
- Problemy ze złożeniem jaj, jeśli samica nie ma odpowiedniego, wilgotnego miejsca. Samica, która siedzi w napięciu z rozdętym brzuchem i nie składa jaj, musi trafić do weterynarza.
- Odwodnienie, jeśli całe terrarium jest suche na wiór.
- Słaba kondycja po rozrodzie. Samica potrzebuje czasu, by znów przybrać na wadze.
- Piasek połykany razem ze zdobyczą. Karm w niskiej misce i używaj drobnego, czystego piasku.

Zdrowy gekon jest dobrze odżywiony, zwłaszcza w ogonie i u jego nasady, ma czyste oczy i jest aktywny nocą. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli traci na wadze, nie je przez kilka tygodni, pojawiają się obrzęki lub wydaje się osowiały.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.